

Meer aandacht nodig voor beperking van antibioticagebruik onder kwetsbare ouderen

Amsterdam, 13 December 2015 – De publiekscampagne van minister Edith Schippers van het ministerie van VWS tegen antibioticaresistentie speelt een belangrijke rol in bewustwording van de problemen die met antibioticagebruik kunnen samenhangen. Het is belangrijk het bewustzijn hierover te vergroten bij zowel patiënten als behandelaars. Niet alleen omdat resistentie tegen bacteriën kan optreden, maar ook omdat de antibiotica bijwerkingen kunnen geven. Belangrijk om rekening mee te houden, want twintig tot zestig procent van de verpleeghuisbewoners krijgt antibiotica voorgeschreven voor urineweginfecties (1). De campagne is hiervoor een goed begin. Maar ze bereikt niet de verzorgenden in verpleeghuizen, waar juist deze ouderen tot de meest kwetsbare groepen behoren. Zeker als sprake is van incontinentie, en daarmee van een verhoogd risico op urineweginfecties. Beide wijzen op een verstoring van de microbiële balans in de blaas.

Dr ir Marjon de Vos, onderzoeker Wageningen University, onderzoekt bacteriën die zijn geïsoleerd uit oudere patiënten met urineweginfecties. ‘Zij blijken in veel gevallen geïnfecteerd te zijn met meerdere ziekteverwekkers tegelijk’, vertelt ze. ‘Die ziekteverwekkende bacteriën hebben allemaal verschillende resistentieniveaus. Bekend is dat veel van de terugkerende urineweginfecties wordt veroorzaakt door dezelfde pathogenen, tot drie jaar na de oorspronkelijke infectie. Met andere woorden: deze patiënten zijn kwetsbaar voor een infectie en profylactische antibiotica werken niet altijd voor deze populatie.’

De Vos onderzoekt momenteel of de aanwezigheid van meerdere ziekteverwekkers de verdere ontwikkeling van antibioticaresistentie beïnvloedt. Als dit inderdaad het geval is, dan zou dit betekenen dat deze infecties nog moeilijker te behandelen zijn dan al wordt aangenomen. Het onderstreept het belang van het afnemen van een kweek alvorens te behandelen, zeker bij ouderen die extra kwetsbaar zijn. De bacteriën die een urineweginfectie veroorzaken komen vaak uit de darmen. Toediening van antibiotica doodt niet alleen de ziekmakende bacteriën, maar ook de normale bacterieflora. Dit vergroot de kans om vervolgens weer geïnfecteerd te raken met bacteriën die al resistent zijn tegen antibiotica. Ander onderzoek heeft aangetoond dat ook gezonde vrouwen die geen ziektesymptomen hebben geen steriele blaas of urine hebben (2). Het is dus zaak heel gericht de juiste ziekteverwekkende bacteriën te behandelen. Toch weten we dat dertig tot vijftig procent van de antibiotica niet conform de richtlijnen wordt voorgeschreven (3). Het budget voor patiëntenonderzoek is beperkt.’

Nicole Schaapveld, voorzitter van de Stichting Bekkenbodempatiënten, memoreert hoe het in de dagelijkse praktijk vaak gaat: ‘De patiënt overtuigen van het belang van een gerichte behandeling kost tijd en als een behandelaar die niet heeft, is het eenvoudiger een recept voor te schrijven. Bovendien zijn patiënten vaak pas tevreden als ze een recept voor antibiotica krijgen. Het is dus belangrijk dat niet alleen behandelaars, maar ook patiënten zich bewust worden van het effect van antibiotica in relatie tot bijwerkingen en resistentie. Onder de algemene bevolking lukt dit wel met de campagne die de minister is gestart, maar het is belangrijk ook de verpleeghuizen te bereiken. Incontinentie is een veel voorkomend probleem onder verpleeghuisbewoners en bij incontinentie ligt altijd het gevaar van urineweginfecties op de loer. Niet alleen bij vrouwen, maar ook bij mannen, zeker als sprake is van prostaatproblemen. Helaas bestaat echter weinig aandacht voor urineweginfecties, terwijl incontinentie voor urine en vaak ook faeces voor vrouwen en mannen een heel veel voorkomend probleem is. En onder kwetsbare ouderen wel degelijk levensbedreigend kan zijn.’

De noodzaak meer awareness te creëren voor de grote risico's van terugkerende urineweginfecties werd recent onderkend door een groep urologen tijdens de roundtable

“Rethinking antibiotic prophylaxis in rUTIs”, georganiseerd door Women and their microbes. Zij waren van mening dat zij zelf niet de aangewezen personen waren om hierin een actieve rol te spelen, maar vonden dat vooral de verpleegkundig specialisten hierin van waarde kunnen zijn.

Schaapveld: ‘Alles wat preventief kan worden gedaan om urineweginfecties te voorkomen bij kwetsbare ouderen is waardevol, omdat het voorkomt dat antibiotica moeten worden toegediend. Dit begint bij deskundigheidsbevordering van de mensen zelf, maar zeker ook van de mantelzorgers en verzorgenden, omdat veel ouderen niet meer voldoende in staat zijn tot zelfregie. Aansluitend op de bestaande behandelrichtlijn incontinentie door de wetenschappelijke verenigingen NVOG en NVU, zou een richtlijn die is geschreven vanuit het perspectief van patiënt en verzorgenden een waardevolle aanvulling zijn op de campagne van de minister (4).’

(1) Cijfers uit Engeland. Voor Nederland worden deze data nergens centraal geregistreerd.

(2) J Clin Microbiol. 2012;50:1376-1383

(3) <http://www.ateams.nl/node/14>

(4) <http://www.gebruikantibioticacorrect.be/nl/lees-tante-biotica-online>